

Dostosowanie wymagań edukacyjnych, metod i form pracy do indywidualnych potrzeb rozwojowych oraz możliwości psychofizycznych uczniów

Zgodnie z Rozporządzeniem MEN z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych, nauczyciel dostosowuje wymagania edukacyjne do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia:

- 1) posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego – na podstawie tego orzeczenia oraz ustaleń zawartych w indywidualnym programie edukacyjno-terapeutycznym,
- 2) posiadającego orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania – na podstawie tego orzeczenia;
- 3) posiadającego opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, o specyficznych trudnościach w uczeniu się lub inną opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, wskazującą na potrzebę takiego dostosowania – na podstawie tej opinii;
- 4) nieposiadającego orzeczenia lub opinii wymienionych w pkt 1–3, który jest objęty pomocą psychologiczno-pedagogiczną w szkole – na podstawie rozpoznania indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz indywidualnych możliwości psychofizycznych ucznia dokonanego przez nauczycieli i specjalistów;
- 5) posiadającego opinię lekarza o ograniczonych możliwościach wykonywania przez ucznia określonych ćwiczeń fizycznych na zajęciach wychowania fizycznego – na podstawie tej opinii.

Podstawowym celem dostosowania wymagań jest wyrównanie szans edukacyjnych uczniów oraz zapobieganie wtórnym zaburzeniom sfery emocjonalno-motywacyjnej. Dostosowanie polega na modyfikacji procesu edukacyjnego, umożliwiającemu uczniom sprostanie wymaganiom.

Obszary dostosowania obejmują:

- warunki zewnętrzne
- organizację pracy na lekcji, w tym formy i metody
- sposób sprawdzania wiedzy
- kryteria oceniania

Potrzeba objęcia ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną wynika w szczególności z:

1. niepełnosprawności
2. niedostosowania społecznego
3. zagrożenia niedostosowaniem społecznym
4. zaburzeń zachowania lub emocji
5. szczególnych uzdolnień
6. specyficznych trudności w uczeniu się
7. deficytów kompetencji i zaburzeń sprawności językowych
8. choroby przewlekłej

9. sytuacji kryzysowych lub traumatycznych

10. niepowodzeń edukacyjnych

11. zaniedbań środowiskowych związanych z sytuacją bytową ucznia i jego rodziny, sposobem spędzania czasu wolnego, kontaktami środowiskowymi

12. trudności adaptacyjnych związanych z różnicami kulturowymi lub ze zmianą środowiska edukacyjnego, w tym związanych z wcześniejszym kształceniem za granicą

13. innych przyczyn

ZASADY OGÓLNE

1. Dostosowania są odpowiednio skierowane do konkretnego ucznia i w zakresie, w którym wymaga tego uczeń. Dostosowania nie mogą prowadzić do zejścia poniżej podstawy programowej, a zakres wiedzy i umiejętności powinien dać szansę uczniowi na sprostanie wymaganiom kolejnego etapu edukacyjnego. Dotyczą form i metod pracy i tylko w szczególnych przypadkach mogą ograniczać zakres wiedzy i umiejętności do poziomu wymagań koniecznych lub podstawowych.

2. Podczas egzaminów zewnętrznych mają zastosowanie dostosowania zawarte w komunikacie Dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej na daną sesję.

3. Dostosowanie wymagań edukacyjnych dla ucznia ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się dotyczą :

A. UCZNIÓW SŁABOWIDZĄCYCH:

U takich dzieci niepełnosprawność w zakresie widzenia oznacza osłabienie wzroku, które nawet przy użyciu szkieł korekcyjnych wpływa negatywnie na ich osiągnięcia szkolne.

Sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych :

- wyznaczyć właściwe miejsce ucznia w sali/pracowni (miejsce zapobiegające odblaskowi pojawiającemu się w pobliżu okna, zapewniające właściwe oświetlenie i widoczność)
- udostępnić teksty (np. testów sprawdzających wiedzę) w wersji powiększonej
- podawać modele i przedmioty do obejrzenia z bliska
- wydłużyć czas na wykonanie określonych zadań (z uwagi na szybką męczliwość związaną ze zużywaniem większej energii na patrzenie i interpretację informacji uzyskanych drogą wzrokową)
- umożliwić korzystanie z audiobooków lektur szkolnych
- stosować uproszczone konstrukcje geometryczne z ograniczoną do koniecznych liczbą linii pomocniczych
- stosować kolory i powiększoną czcionkę
- często zadawać pytania- „co widzisz?” w celu sprawdzenia i uzupełnienia słownego trafności doznań wzrokowych.

B. UCZNIÓW SŁABOSŁYSZĄCYCH:

Uczeń słabosłyszący ma pozostałości słuchu wystarczające do skutecznego odbierania informacji językowych za pomocą słuchu, najczęściej przy użyciu aparatu słuchowego.

Sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych :

- zapewnić dobre oświetlenie klasy oraz miejsce w pierwszej ławce w rzędzie od okna lub drzwi (w zależności, które ucho jest słabsze).
- zwracać się do ucznia będąc zwróconym twarzą w jego stronę
- mówić wyraźnie, ewentualnie nieco głośniej
- dbać o spokój i ciszę w klasie, eliminować zbędny hałas lub zakłócenia w miarę jak jest to możliwe
- upewnić się czy polecenia kierowane do całej klasy są właściwie rozumiane przez ucznia niedosłyszącego
- zapewnić dodatkowe wyjaśnienia, sformułować inaczej polecenie, używając prostego, znanego słownictwa, wskazać jak to polecenie wykonuje jego kolega siedzący w ławce
- obserwować twarz ucznia aby upewnić się, że nadąża za tempem pracy pozostałych uczniów w klasie
- zaplanować tak organizację pracy, żeby uczeń niedosłyszący siedział w ławce ze zdolnym uczniem, zrównoważonym emocjonalnie, który chętnie dodatkowo będzie pomagał mu np. szybciej otworzy książkę, wskaże ćwiczenie, pozwoli przepisać notatkę z zeszytu itp.
- używać jak najczęściej pomocy wizualnych i tablicy (m.in. zapisanie nowego tematu, nowych i ważniejszych słów, dat na lekcji historii itp.)
- przygotować plan pracy (agendy) na piśmie opisujący zagadnienia poruszane w wykładzie
- aktywizować ucznia do rozmowy poprzez zadawanie prostych pytań, podtrzymywanie jego odpowiedzi przez dopowiadanie pojedynczych słów, umowne gesty, mimiką twarzy
- często zwracać się bezpośrednio od ucznia, zadawać pytania aby zmobilizować go do lepszej koncentracji uwagi i ułatwić mu lepsze zrozumienie tematu
- zapewnić więcej czasu na przeczytanie całej książki/lektury
- stosować ćwiczenia w pisaniu ze słuchu tylko wyrazów lub zdań, wcześniej utrwalonych, w oparciu o znane uczniowi słownictwo
- przy ocenie prac pisemnych nie należy uwzględniać błędów wynikających z niedosłuchu, nie obniżać ogólnej oceny pracy
- przy ocenie osiągnięć ucznia z wadą słuchu należy też doceniać własną aktywność i wkład pracy ucznia.

C. UCZNIÓW Z ZESPOŁEM ASPERGERA

Sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych :

- zminimalizować elementy rozpraszające
- wyznaczyć miejsce blisko nauczyciela
- zachowywać schemat pracy i stałości działań
- wcześniej informować o zmianach
- kierować polecenia indywidualnie do ucznia
- używać prostego i jednoznacznego języka
- wyjaśniać metafory i przenośnie, wyrazy bliskoznaczne, żarty lub dowcipy użyte podczas prowadzenia lekcji
- popierać informacje słowną gestami, mimiką
- uzupełnić rysunkiem, zdjęciem, filmem lub modelem przekazywane podczas lekcji treści abstrakcyjne
- wydłużyć czas przeznaczony na wykonywanie poszczególnych zadań i prac pisemnych
- dzielić trudniejsze lub dłuższe zadania na kilka części
- sprawdzać zrozumienie czytanego tekstu poprzez zadawanie dodatkowych pytań
- wykorzystywać wąską i fachową wiedzę ucznia podczas prowadzenia lekcji (jeśli jest to możliwe)
- na lekcjach wychowania fizycznego unikać aktywności ruchowej związanej z rywalizacją
- dbać o losowe przydzielanie do grup
- w sytuacji wzburzenia lub zdenerwowania umożliwić pobyt w spokojnym, cichym miejscu np. bibliotece, gabinecie pedagoga
- często przypominać o normach i zasadach funkcjonowania społecznego

D. UCZNIOWIE Z ZABURZENIAMI ZACHOWANIA I ZABURZENIAMI EMOCJONALNYMI

Sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych :

- podawać krótkie komunikaty - upewniać się czy przekaz został usłyszany
- rozmawiać z uczniem tak, by przykuć jego uwagę - zwracać się po imieniu, patrzeć w oczy, używać prostych słów
- zlecić do wykonania tylko jedno zadanie w określonym czasie (ograniczyć dopływ bodźców zewnętrznych)
- trudne zadania należy dzielić na etapy
- konsekwentnie egzekwować ustalone zasady
- utrzymywać pozytywne wzorce zachowania przez pochwałę
- skupiać uwagę na zaletach ucznia

E. UCZNIOWIE Z NIEDOSTOSOWANIEM SPOŁECZNYM LUB ZAGROŻENI NIEDOSTOSOWANIEM

Sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych:

- jasno określać obowiązujące normy i konsekwentnie ich przestrzegać
- omawiać właściwe zachowanie w kontakcie indywidualnym
- zachęcać do korzystania z pomocy psychologicznej
- proponować różne prospołeczne działania
- dostrzegać i nagradzać pozytywne zachowania
- zachęcać do udziału w zajęciach socjoterapeutycznych

F. UCZNIOWIE ZE SPECJANYMI TRUDNOŚCIAMI W UCZENIU SIĘ

Ogólne zasady postępowania z uczniem z dysleksją rozwojową:

1. unikać głośnego odpytywania z czytania przy całej klasie
2. kontrolować stopień zrozumienia samodzielnie przeczytanych przez ucznia poleceń
3. ze względu na wolne tempo czytania lub/i pisania zmniejszać ilość zadań (poleceń) do wykonania w przewidzianym dla całej klasy czasie lub wydłużać czas pracy ucznia
4. sprawdzać wiedzę poprzez wypowiedz ustną (w określonych sytuacjach)
5. często sprawdzać wiadomości z krótszych partii materiału
6. precyzyjne formułować pytania
7. zagwarantować wolne miejsce na rozwiązanie bezpośrednio pod zadaniem
8. umożliwić korzystanie z gotowych wzorów, tablic itp.(tam gdzie jest to możliwe)
9. unikać niespodziewanego odpytywania
10. zapewnić miejsce blisko nauczyciela (jeśli jest taka możliwość)
11. akceptować pismo drukowane, zwłaszcza prac obszernych (wypracowań, referatów), nie oceniać estetyki pisma
12. wspierać ucznia w rozpoznawaniu informacji ważnych i mniej ważnych
13. przekazywać krótkie i nieskomplikowane polecenia

DOSTOSOWANIA FORM I METOD Z PODZIAŁEM NA GRUPY PRZEDMIOTÓW

JĘZYK POLSKI

Sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych :

- umożliwić czytanie lektur szkolnych lub innych opracowań w dłuższym czasie

- podczas pracy samodzielnej uwzględniać trudności w rozumieniu treści
- zapewnić przestrzeń do indywidualnego omówienia błędów, nie przy całej klasie
- prace oceniać zgodnie z zasadami oceniania prac na egzaminie maturalnym dla uczniów z dostosowanymi kryteriami oceny
- wydłużyć czas na prace pisemne, w razie potrzeby skracać wielkość notatek
- umożliwić odczytanie pracy wspólnie z uczniem, gdy praca jest mało czytelna
- pozwalać na wykonywanie prac na komputerze (jeśli jest to możliwe)
- rozłożyć naukę na pamięć na mniejsze fragmenty, lub wydłużenie czasu na naukę

MATEMATYKA, FIZYKA, CHEMIA

Sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych :

- upewnić się czy uczeń prawidłowo zrozumiał treść zadania, w razie potrzeby udzielać dodatkowych wskazówek
- zwiększyć ilości czasu na rozwiązanie zadań w czasie sprawdzianów i w trakcie pracy indywidualnej na lekcji
- proponować zadania podobnego typu do wykonania w domu
- uwzględniać trudności związane z myleniem znaków działań, przestawianiem cyfr, zapisywaniem reakcji chemicznych itp. (zgodnie z kryteriami CKE)
- wielokrotnie utrwalać materiał sprawiający trudność
- dzielić materiał na mniejsze części
- oceniać tok rozumowania, nawet gdyby ostateczny wynik zadania był błędny, co wynikać może z pomyłek rachunkowych
- oceniać pozytywnie nieszablonowe rozwiązania i nietypowy sposób dochodzenia do rozwiązania
- ćwiczyć funkcje percepcyjno – motoryczne (zadania obliczeniowe, rysowanie schematów, wyrabianie nawyku autokorekty)
- jeśli jest to możliwe, nie dyktować treści zadań, dawać zapisane zadania, w celu uniknięcia błędów
- podczas wykonywania ścisłych operacji wymagających wielokrotnych przekształceń, umożliwić ustne skomentowanie wykonywanych działań

GEOGRAFIA, BIOLOGIA, HISTORIA

Sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych :

- uwzględnić trudności z zapamiętywaniem nazw, nazwisk, dat
- wspomagać w trakcie odpowiedzi ustnych, zadawać pytania pomocnicze

- zapewnić więcej czasu na przypomnienie, wydobycie z pamięci nazw, terminów, dyskretnie naprowadzać
- często powtarzać pojęcia odnoszące się do czasu (wiek, tysiąclecie, era, epoka), wykorzystując oś czasu w celu uporządkowania posiadanych informacji i skonkretyzowania pojęć abstrakcyjnych
- stosować techniki skojarzeniowe ułatwiające zapamiętywanie
- wykorzystywać aktywizujące metody nauczania, angażować jak najwięcej zmysłów (ruch, dotyk, wzrok, słuch),
- używać wielu pomocy dydaktycznych, urozmaicać proces nauczania
- stosować różne formy sprawdzania wiadomości i umiejętności tak, by ograniczyć ocenianie na tylko podstawie pisemnych odpowiedzi ucznia

WYCHOWANIE FIZYCZNE

Sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych :

- uwzględniać trudności i ograniczenia ucznia
- udzielać wsparcia i dodatkowych instrukcji
- pokazywać ćwiczeń na przykładzie
- umożliwić rezygnację z wykonania ćwiczeń sprawiających uczniowi trudność
- zapewnić czas na opanowanie danej umiejętności
- unikać krytyki i negatywnego oceniania w obecności klasy
- oceniać stosunku ucznia do przedmiotu, jego chęci, wysiłek, przygotowanie do zajęć
- włączać do rywalizacji tam, gdzie uczeń ma szansę
- dobierać formy aktywności fizycznej do indywidualnych możliwości

JĘZYKI OBCE

Sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych :

- zapewniać dodatkowy czas na zastanowienie się i przypomnienie słówek, zwrotów
- dostosować tempo wypowiedzianych słów i zwrotów, a nawet wypowiadać je przesadnie poprawnie – zwłaszcza w fazie wprowadzania leksyki
- opisowo objaśniać nowe słownictwa (podanie synonimu, antonimu, obrazka, tworzenia związku z nowym wyrazem)
- umożliwić korzystanie z podręcznika w trakcie odczytywania tekstu przez nauczyciela (odsłuchiwanie)
- stosować schematy, graficzne wykresy, tabele, rysunki przy nauczaniu gramatyki

- podawać zależności i podobieństwa w gramatyce polskiej i j. obcego
- zachęcać do rozmów poprzez wykorzystywanie tematów interesujących dla uczniów, akcentować walor wypowiedzi ustnej
- zapewniać czas na wypowiedzi ustne i prace pisemne
- oceniać poprawność ortograficzną zgodnie z dostosowaniem kryteriów na egzaminie maturalnym , ustalonymi przez CKE
- oceniać wiedzę i wysiłek włożony w opanowanie języka
- wielokrotnie powtarzać nowy materiał na zajęciach języków obcych

Opracowały: Elżbieta Fuławka,

Beata Sarnecka